

Lakiosasto

10.6.2002

Työeläkelaitoksille

HALLITUKSEN ESITYS HALLINTOLAIKSI JA LAIKSI HALLINTOLAINKÄYTÖLAIN MUUTTAMISESTA

1 ESITYKSEN KESKEINEN SISÄLTÖ

Hallitus esittää eduskunnalle lakia hallintolaiksi ja lakia hallintolainkäyttölain muuttamisesta. Hallintolaki olisi hallinnon toimintaa sääntelevä yleislaki. Lailla ehdotetaan korvattavaksi hallintomenettelylaki (598/1982), asiakirjain lähettämisestä annettu laki (74/1954) ja tiedoksiannosta hallintoasioissa annettu laki (232/1966). Asiaa koskee hallituksen esitys HE 72/2002 vp.

Ehdotettu hallintolaki sisältää kaksi keskeistä asiakokonaisuutta. Laissa ehdotetaan säädettäväksi viranomaisten toimintaan yleisesti liittyvistä hyvän hallinnon perusteista ja sellaisista hallintoasiassa noudatettavista menettelyistä, joilla on olennaista vaikutusta yksityisen asemaan ja oikeussuojaan hallinnollisessa päätöksenteossa.

Lisäksi laissa ehdotetaan säädettäväksi asiakirjojen lähettämiseen ja tiedoksisaantiin liittyvistä menettelyvaatimuksista. Esityksessä ehdotetaan tehtäväksi myös uudesta hallintolaista aiheutuvat muutokset hallintolainkäyttölakiin.

Uuden lain keskeisenä tavoitteena on saattaa hallintoasian käsittelyä koskeva laki vastaamaan nykyisen yhteiskunnan ja oikeuskehityksen vaatimuksia. Lailla edistettäisiin viranomaisten toiminnan laatua ja tehokkuutta sekä parannettaisiin yksityisen oikeussuojaa. Uudistuksella selkeytettäisiin ja täsmennettäisiin hallintoasiain käsittelyssä noudatettavia menettelyjä.

Laki sisältäisi hyvän hallinnon keskeiset perussäännökset ja merkitsisi tietyn laadullisen lähtötason asettamista viranomaisen toiminnalle. Tarkoitus on säätää niistä hyvää hallintoa ilmentävistä laatuvaatimuksista, joita perustuslaissa edellytetään.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2004.

Lakiosasto

10.6.2002

2

EHDOTUKSEN VAIKUTUKSET TYÖELÄKEJÄRJESTELMÄSSÄ

2.1

Soveltamisala

Nykyisin työeläkelaisissa on viittaussäännös, jonka mukaan tiettyjä hallintomenettelylain säännöksiä sovelletaan myös yksityisten alojen työeläkejärjestelmässä. Uusi hallintolaki tulisi kokonaisuudessaan sovellettavaksi työeläkelaitoksissa. Ehdotetun hallintolain soveltamisala työeläkejärjestelmässä olisi laajempi kuin hallintomenettelylain soveltamisala. Työeläkelaisissa voitaisiin kuitenkin tarvittaessa säätää poikkeuksia hallintolakiin. Käytännössä menettelytapoihin työeläkejärjestelmässä ei siis ehdotetun lain myötä tulisi merkittäviä muutoksia.

Ehdotuksen mukaan uutta hallintolakia sovellettaisiin valtion viranomaisissa, kunnallisissa viranomaisissa ja itsenäisissä julkisoikeudellisissa laitoksissa (hallintolakiehdotus 2 §:n 2 mom.). Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että pääsäännön mukaan lain soveltamisala määräytyisi tehtävien laadun perusteella.

Ehdotuksen mukaan hallintolakia sovellettaisiin myös yksityisiin silloin, kun ne hoitavat julkisia hallintotehtäviä (2 §:n 3 mom.). Hallintolain soveltamisala vastaisi keskeisiltä osiltaan julkisuuslain soveltamisalaa.

Näin ollen hallintolakia sovellettaisiin eläkelaitoksen tai Eläketurvakeskuksen käsitellessä tai ratkaistessa mm. etuuksia, vakuuttamisvelvollisuutta tai vakuutusmaksun määräämistä koskevia asioita.

2.2

Asian käsittelyn viivytyksettömyys

Ehdotuksen mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä. Asianosaisen pyynnöstä eläkelaitoksen on esitettävä tälle arvio päätöksen antamisajankohdasta sekä vastattava käsittelyn etenemistä koskeviin tiedusteluihin (hallintolakiehdotus 23 §).

2.3

Asian selvittäminen ja asianosaisen kuuleminen

Hallintolakiehdotuksen 6 luvussa ehdotetaan säädettäväksi asian selvittämisestä ja asianomaisen kuulemisesta.

Viranomaisen olisi huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä. Lisäksi asianosaisen olisi esitettävä selvitystä vaatimuksensa perusteista ja muutoinkin myötävaikutettava asiansa selvittämiseen (hallintolakiehdotus 31 §). Työeläkelaeissa on erityissäännök-

Lakiosasto

10.6.2002

siä (esim. TEL 7 d §, TEL 10 a §, MEL 17 a §) selvitysvelvollisuuden jakautumisesta asianosaisen ja eläkelaitoksen välillä.

Asianosaisen kuulemista koskevat säännökset sisältyvät ehdotetun hallintolain 34-35 §:iin. Lisäksi 36 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi kuulemisilmoituksen tekemisestä. TEL:n mukaan asianosaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos se on hänen etunsa vuoksi ilmeisen tarpeellista; vastaava säännös on myös MEL:ssa (TEL 10 c §:n 1 mom, MEL 40 §).

Eläketurvakeskuksessa selvitetään, ovatko yksityisen alan työeläkeläikkeen asianosaisen kuulemista ja asian selvittämiselvöllisyyttä koskevat erityissäännökset myös jatkossa tarpeen.

2.4 Esteellisyys

Esteellisyydestä, esteellisyysperusteista ja esteellisyyden ratkaisemisesta ehdotetaan säädettäväksi hallintolain 27-30 §:ssä. 28 §:n 4-5 kohdissa säädettäisiin mm. palvelus- tai toimeksiantosuhdejääviydestä sekä hallituksen, hallintoneuvoston tai niihin rinnastettavan toimielimen jäsenen taikka toimitusjohtajana tai vastaavassa asemassa olevan esteellisyydestä.

Työeläkejärjestelmässä on esteellisyyttä täydentäviä säännöksiä. TEL:ssa on säännös, joka koskee eläkelaitoksen hallituksen tai toimihenkilön oikeutta käsitellä eläkelaitoksessa eläketurvan järjestänyttä työnantajaa tai tällaisen työnantajan palveluksessa olevaa työntekijää tai yrittäjää koskevaa asiaa. Samat säännökset koskevat soveltuvin osin myös Eläketurvakeskuksen toimihenkilöä ja hallituksen jäsentä (TEL 10 c § 2 mom). Vastaava säännös on myös MEL:ssa (MEL 39 §).

Myös jääviyssäännösten tarpeellisuus selvitetään tuonnempana.

2.5 Päätöksessä olevan virheen korjaaminen

Ehdotuksen mukaan viranomaisen käsittelisi korjaamisasian omasta aloitteestaan tai asianomaisen vaatimuksesta. Aloite olisi tehtävä tai vaatimus virheen korjaamiseksi olisi esitettävä viiden vuoden kuluessa päätöksen tekemisestä (hallintolakiehdotus 50-53 §).

TEL:n 21 e §:ssä on asiavirheen sekä kirjoitus- ja laskuvirheen korjaamista koskeva säännös. Eläketurvakeskuksessa selvitetään, onko tämä TEL:n erityissäännös tarpeen uuden lain voimaantultua.

Lakiosasto

10.6.2002

2.6

Vajaavaltaisen puhevalta

Vajaavaltaisen puolesta puhevaltaa käyttäisi hänen edunvalvojansa, huoltajansa tai muu laillinen edustaja. Kaksitoista vuotta täyttäneellä alaikäisellä ja hänen huoltajallaan tai muulla laillisella edustajallaan olisi kummallakin oikeus käyttää puhevaltaa asiassa, joka koskee alaikäisen henkilöä taikka henkilökohtaista etua tai oikeutta (hallintolakiehdotus 14 §).

Työeläkejärjestelmässä alaikäisen henkilökohtaista etua tai oikeutta koskeva asia on esimerkiksi työsuhteen olemassaolo ja työsuhteen ehtojen vahvistaminen (TEL 10 a §). Hallintolakiehdotuksen mukaan kaksitoista vuotta täyttänyt voisi itse pyytää päätöstä tällaisessa asiassa. Huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla olisi kuitenkin asiassa rinnakkainen puhevalta. Käytännössä säännös tulee harvoin sovellettavaksi, koska työntekijä kuuluu työeläkejärjestelmän piiriin sen vuoden alusta, jona hän täyttää 14 vuotta ja yrittäjillä vakuuttamisvelvollisuus alkaa 18 vuoden iän täyttämisestä.

2.7

Päätös

Hallintopäätös olisi annettava kirjallisesti (hallintolakiehdotus 43 §). Päätöksestä on käytävä selvästi ilmi sen henkilön nimi ja yhteystiedot, jolta asianosainen voi pyytää tarvittaessa lisätietoja päätöksestä (hallintolakiehdotus 44 §:n 4 kohta).

2.8

Tiedoksianto

Hallintolakiehdotuksen mukaan tiedoksianto tapahtuisi joko tavallisella tiedoksiannolla tai todisteellisella tiedoksiannolla. Tavallinen tiedoksianto toimitetaan postitse kirjeellä vastaanottajalle. Tiedoksiantomuotona on käytettävä todisteellista tiedoksiantoa silloin, jos asia koskee velvoittavaa päätöstä, jonka tiedoksisaannista alkaa kulumaan muutoksenhaku-aika tai muu vastaanottajan oikeuteen vaikuttava määräaika. Todisteellinen tiedoksianto toimitetaan postitse saantitodistusta vastaan (hallintolakiehdotus 59-60 §).

Työeläkejärjestelmässä päätös on toimitettu asianosaiselle pääasiassa postitse tavallisena kirjeenä. TEA 12 e §:n mukaan päätös on lähetettävä asianomaiselle postitse hänen ilmoittamallaan osoitteella tai toimitettava hänelle todisteellisesti tiedoksi.

Lakiosasto

10.6.2002

TEL:iin tehtävien muutosten yhteydessä ehdotetaan asetuksen säännös siirrettäväksi TEL:iin, jolloin eläkepäättös jatkossakin annetaan tiedoksi postittamalla se asianomaisen ilmoittamaan osoitteeseen.

3

TYÖELÄKELAKEIHIN AIHEUTUVAT MUUTOKSET

Eläketurvakeskuksessa selvitetään tässä yleiskirjeessä kuvattuja ja muita ehdotetusta hallintolaista ja hallintolainkäyttölain muutoksista johtuvia työeläkelakien muutostarpeita. Eläketurvakeskuksesta tiedotetaan muutoksista myöhemmin.

4

HALLITUKSEN ESITYS

Hallituksen esityksiä voi tilata sekä suomen- että ruotsinkielisenä Oy Edita Ab:sta, puhelin (09) 5660 566. Hallituksen esitykset löytyvät internetistä Eduskunnan sivuilta osoitteesta www.eduskunta.fi

ELÄKETURVAKESKUS

Helena Tapio

Markku Sirviö